

Transect-rapport 1760

**Valkenswaard, Dommelseweg 7-9
Gemeente Valkenswaard (NB)**

Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO)

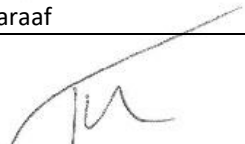
transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	Valkenswaard, Dommelseweg 7-9, gemeente Valkenswaard (NB). Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO).
Rapportnummer	Transect-rapport 1760
Auteur	J. (Jurgen) Rap MA
Versie	Definitief
Datum	02-10-2018
Projectnummer	18020021
Onderzoeksmelding	4615497100
Opdrachtgever	Tritium Advies Gulberg 35 5674 TE Nuenen
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente Valkenswaard
Adviseur namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB)
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Aangezicht van de bestaande bebouwing in het plangebied vanaf de Dommelseweg

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. T. Nales Senior KNA Prospector	26-06-2018	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Tritium Advies heeft Transect b.v. in juni 2018 een archeologisch bureauonderzoek (BO) uitgevoerd in een plangebied aan de Dommelseweg 7-9 in Valkenswaard (gemeente Valkenswaard). De aanleiding van het onderzoek wordt gevormd door de voorgenomen sloop van de feestlocatie op het terrein, waarna een nieuwe bedrijfsruimte en een aantal appartementen zal worden gerealiseerd. Alvorens de werkzaamheden kunnen plaatsvinden, dient hiervoor een omgevingsvergunning te worden aangevraagd.

Vanuit het bestemmingsplan *Veegplan binnen bebouwde kom* (2016) bestaat voor het plangebied een archeologische onderzoeksplicht bij het aanvragen van een omgevingsvergunning. De reden hiervoor is dat er bij de voorgenomen ingreep dermate grondverzet zal plaatsvinden, dat de oorspronkelijke bodem - en eventueel aanwezige archeologische resten - in het gebied kunnen worden verstoord. Dit rapport beschrijft de resultaten van een archeologisch vooronderzoek in het plangebied en voorziet in die plicht.

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting op archeologische waarden uit alle periodes van het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De nadruk van de aan te treffen archeologische waarden zal gezien de vondsten uit de omgeving en de ontwikkeling van het plangebied door de tijd heen echter met name op de periode Vroege Middeleeuwen – Nieuwe tijd liggen. De archeologische waarden uit deze periode zijn theoretisch tussen of onder de bestaande bebouwing in het plangebied aan te treffen. Op basis van de bestaande bouwtekeningen van de bestaande bebouwing is dit vanaf een diepte van 20-30 cm -Mv ter plaatse van de bestaande betonvloer en vanaf een diepte van 60-80 cm -Mv ter plaatse van de bestaande funderingspoeren.

Advies

Binnen het plangebied zal in de toekomst de sloop van de bestaande bebouwing plaatsvinden, waarna een aantal nieuwe panden zal worden gerealiseerd. Aangezien de huidige bebouwing en haar funderingen waarschijnlijk direct op de archeologische waarden rust, is het zeer waarschijnlijk dat tijdens de werkzaamheden van zowel de sloop van de bestaande bebouwing als de realisatie van de voorgenomen nieuwbouw archeologische waarden verstoord zullen gaan worden. Daarom adviseren wij om de archeologische waarden in het plangebied aanvullend te onderzoeken.

Dit onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). Gezien de bebouwde situatie van het plangebied kan dit onderzoek waarschijnlijk het beste worden gecombineerd met de sloopwerkzaamheden, zodat eventuele archeologische waarden direct gedocumenteerd kunnen worden zonder dat zij lange tijd aan de lucht blootgesteld worden en zodat ze niet worden vergraven tijdens het bouwrijp maken van het perceel. Het een en ander kan worden ingekaderd in overleg met het bevoegd gezag. De kaders en omstandigheden waarbinnen het onderzoek dient te worden uitgevoerd, moeten vooraf worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Valkenswaard.

Het bovenstaande vormt een advies. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Valkenswaard, om op basis van de resultaten van dit rapport te bepalen of en welke maatregelen nodig zijn om eventuele archeologische waarden te beschermen.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	4
2.	Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek.....	5
3.	Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	6
4.	Consequenties toekomstig gebruik.....	8
5.	Beleidskader	9
6.	Landschap, geomorfologie en bodem.....	10
7.	Archeologische verwachtingen en bekende waarden	12
8.	Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	14
9.	Gespecificeerde archeologische verwachting	19
10.	Conclusie en advies	21
11.	Geraadpleegde bronnen	22
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland (conform ABR)	24
Bijlage 2.	Gemeentelijk beleid	25
Bijlage 3.	Geomorfologie	26
Bijlage 4.	Maaiveldhoogte	27
Bijlage 5.	Bodem	28
Bijlage 6.	Archeologische waarden en onderzoeken	29

1. Aanleiding

In opdracht van Tritium Advies heeft Transect b.v.¹ in juni 2018 een archeologisch bureauonderzoek (BO) uitgevoerd in een plangebied aan de Dommelseweg 7-9 in Valkenswaard (gemeente Valkenswaard). De aanleiding van het onderzoek wordt gevormd door de voorgenomen sloop van de feestlocatie op het terrein, waarna een nieuwe bedrijfsruimte en een aantal appartementen zal worden gerealiseerd. Alvorens de werkzaamheden kunnen plaatsvinden, dient hiervoor een omgevingsvergunning te worden aangevraagd.

Vanuit het bestemmingsplan *Veegplan binnen bebouwde kom* (2016) bestaat voor het plangebied een archeologische onderzoeksplicht bij het aanvragen van een omgevingsvergunning. De reden hiervoor is dat er bij de voorgenomen ingreep dermate grondverzet zal plaatsvinden, dat de oorspronkelijke bodem - en eventueel aanwezige archeologische resten - in het gebied kunnen worden verstoord. Dit rapport beschrijft de resultaten van een archeologisch vooronderzoek in het plangebied en voorziet in die plicht.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0 (KNA 4.0).

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.0, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Om de archeologische waarde van het plangebied te kunnen bepalen is gekozen voor een bureauonderzoek (BO). Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting. Dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en het grondgebruik definiëren van de kans dat binnen het plangebied sprake is van archeologische resten.

Het resultaat van het archeologisch bureauonderzoek is een rapport met een conclusie voor wat betreft het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen bodemingrepen. Aan de hand hiervan wordt een advies voor eventuele vervolgstappen geformuleerd. Met het rapport kan de bevoegde overheid een beslissing nemen in het kader van de vergunningverlening. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de aan- of afwezigheid, diepteligging, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0 (KNA 4.0). In dit kader is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin Archeologische MonumentenKaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) zijn opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze informatie is aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur.

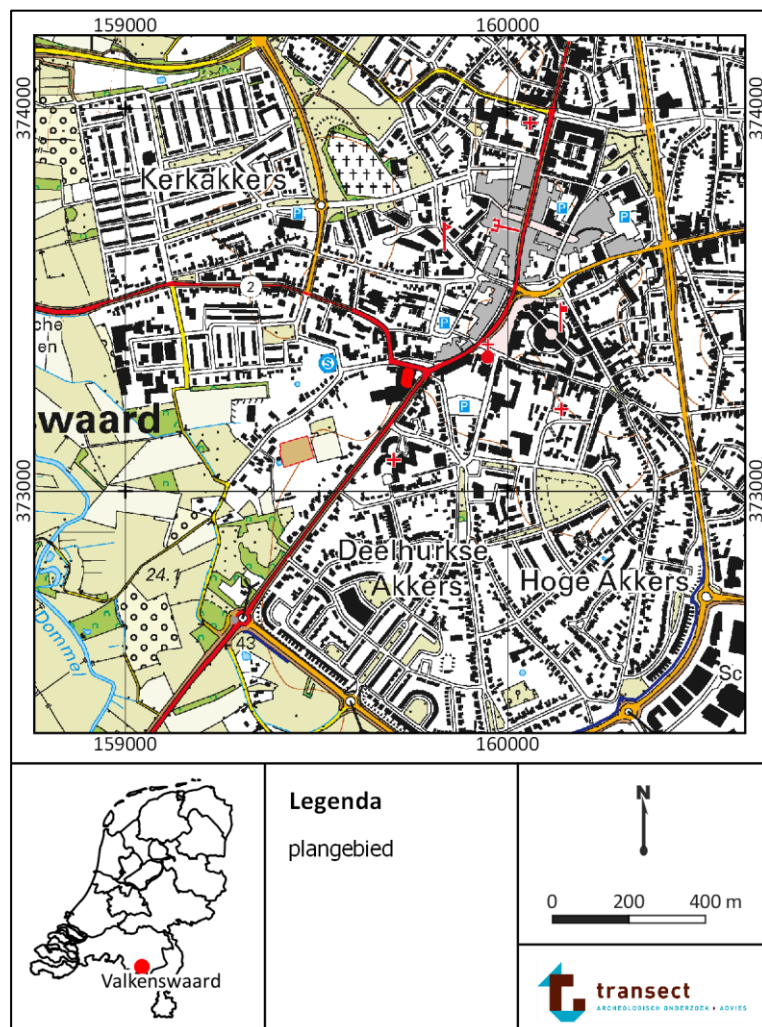
Het onderzoek is uitgevoerd conform protocollen 4002 (bureauonderzoek) van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0 (KNA 4.0).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Plaats	Valkenswaard
Toponiem	Dommelseweg 7-9
Gemeente	Valkenswaard
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	57B
Perceelnummer(s)	<i>Valkenswaard VKW00 D4584 en D4585</i>
Centrumcoördinaat	159.737 / 373.296
Oppervlakte plangebied	Circa 575 m ²

Binnen het archeologisch onderzoek is onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarbinnen de bodemingrepen worden uitgevoerd. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied, in een straal van circa 500 m, dat bij het onderzoek wordt betrokken om tot een beter inzicht te komen in de landschappelijke, archeologische en (cultuur)historische situatie in het plangebied.

Het plangebied bestaat uit de bebouwing van een bestaande feestlocatie of zalencentrum aan de Dommelseweg 7-9 in Valkenswaard (gemeente Valkenswaard). Het plangebied beslaat daarmee delen van kadastraal perceel *Valkenswaard VKW00 D4584 en D4585*, voor een totale oppervlakte van ongeveer 575 m². Het plangebied is volledig bebouwd. De noordgrens van het plangebied wordt gevormd door de Dommelseweg, de west-, oost- en zuidgrens van het plangebied wordt gevormd door de muren van de aangrenzende panden. De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1.

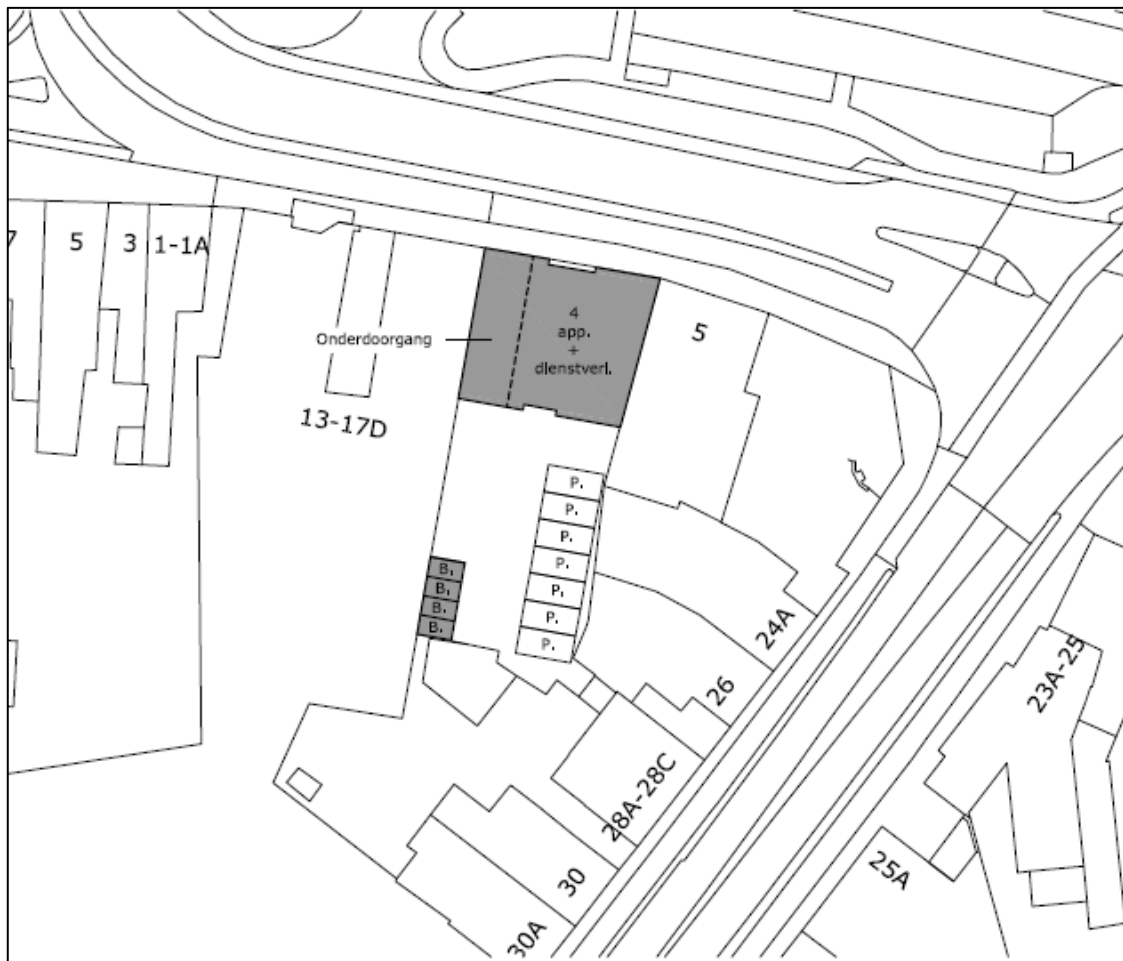

Figuur 1. Locatie van het plangebied, rood omlijnd, op de topografische kaart uit 2017. Kaartbron: PDOK.

4. Consequenties toekomstig gebruik

Planvorming	Sloop en nieuwbouw
Aard bodemverstoringen	Graafwerkzaamheden
Verstoringsoppervlakte	Circa 575 m ²
Verstoringsdiepte	Circa 80 cm -Mv

Binnen het plangebied zal de bestaande bebouwing gesloopt worden, waarna een aantal nieuwe appartementen en bedrijfsruimte gerealiseerd zal worden. De bestaande funderingen zullen zo veel mogelijk verwijderd worden, waarna nieuwe funderingen zullen worden aangebracht. Bekend is dat de bestaande funderingen grotendeels bestaat uit betonbalken, aangelegd tot een diepte van maximaal 80 cm -Mv. De nieuwe bebouwing zal op soortgelijke wijze gefundeerd gaan worden, tot een vrijwel gelijke diepte. Een inrichtingstekening van de toekomstige situatie in het plangebied is weergegeven in figuur 2. Hieruit blijkt dat de toekomstige bebouwing zich zal concentreren aan de noordzijde van het plangebied.

Figuur 2. Inrichtingstekening van de toekomstige situatie in het plangebied.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Omgevingsvergunning
Beleidskader	Bestemmingsplan <i>Veegplan binnen bebouwde kom</i> (2016)
Onderzoeksgrens	Groter dan 250 m ² en dieper dan 30 cm -Mv.

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Sinds juli 2016 is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die (naar verwachting) in 2021 in werking zal treden.

De gemeente Valkenswaard heeft het archeologiebeleid ten aanzien van het plangebied verankerd in het bestemmingsplan *Veegplan binnen bebouwde kom* (2016), waarbinnen het plangebied een dubbelbestemming "Waarde-Archeologie 3" heeft. Deze waarde is afgeleid van de archeologische beleidskaart en cultuurhistorische waardenkaart van de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (bijlage 2). Op deze kaart valt het plangebied in een zone met "categorie 3: gebied met hoge verwachting (historische kernen en linten)". Dit betekent dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij bodemingrepen die meer dan 250 m² beslaan en dieper dan 30 cm –Mv reiken. Omdat de voorgenomen ingrepen deze grenzen overschrijden, is archeologisch onderzoek in het kader van de vergunningaanvraag noodzakelijk.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Geologie	Zuid-Nederlands Zandgebied
Geomorfologie	Bebouwd, dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek
Maaiveldhoogte	Ca. 25,0 m NAP
Bodem	Bebouwd, hoge zwarte enkeerdgronden
Grondwatertrap	VII

Landschap

Voor de beschrijving van de landschappelijke ontwikkeling is gebruik gemaakt van Mulder e.a. (2003), Berendsen (2005), Vos en Knol (2013), Jongmans e.a. (2013), Stouthamer e.a. (2015) en Vos (2015).

De onderzoekslocatie ligt in het Zuid-Nederlands zandgebied, in het dekzandgebied tussen de dalen van de Dommel in het westen en de Tongelreep in het oosten. Het landschap hier is grotendeels gevormd in het Pleistoceen. In de ondergrond komen midden-pleistocene rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel voor. Deze grove en grindhoudende zanden zijn door de Rijn afgezet.

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (115.000—10.000 jaar geleden) ontstaan er brede rivierdalen die het (sneeuw)smeltwater in noordelijke richting afvoeren. Deze rivierdalen vormen nu de dalen van beken en riviertjes zoals de Tongelreep en de Dommel. Tussen de rivierdalen vindt omwerking en opstuiving van de oudere rivierafzettingen plaats. Tijdens de koudste fase van het Weichselien, het Laat-Plenigaciaal (26.000-13.000 jaar geleden) worden buiten de beekdalen door een combinatie van water en wind zogenaamde nat-eolische zanden afgezet. Instrumenteel hierbij is de aanwezigheid van continue permafrost en het ontbreken van vegetatie. De zanden kenmerken zich door het voorkomen van leemlaagjes en grindsnoertjes en stonden vroeger wel bekend als Oude Dekzand of verspoelde dekzanden. De zanden worden tot de Formatie van Boxtel gerekend. In het Laat-Glaciaal (13.000-10.000 jaar geleden) verbetert het klimaat, de permafrost verdwijnt en de vegetatie keert terug, waardoor er een eind komt aan de sedimentatie van nat-eolische zanden. Tijdens de laatste koude fase van het Weichselien, de Jonge Dryas (11.000-10.000 jaar geleden), is er sprake van discontinue permafrost en breekt de locatie open, waardoor lokaal weer verstuiving optreedt. Hierbij worden dekzandruggen gevormd. Dit zijn zuiver eolische afzettingen die het Laagpakket van Wierden vormen binnen de Formatie van Boxtel.

In de huidige warme periode, het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden), komt een eind aan de sedimentatie van dekzand en vindt er bodemvorming plaats. Door bodemdegradatie vanaf de Late Middeleeuwen (maar sporadisch ook eerder) treedt er op grote schaal verstuiving op waardoor landduinen worden gevormd (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). In de beekdalen vindt lokaal veenvorming plaats.

Geomorfologie en maaiveldhoogte

Volgens de geomorfologische kaart is het plangebied gekarteerd als een bebouwd gebied (bijlage 3). Op basis van de omliggende kaarten is het echter zeer waarschijnlijk dat het plangebied in een landschap van dekzandruggen met of zonder oud bouwlanddek ligt (kaartcode 3L5), dit wordt ondersteund door de kaart van het fysisch landschap van de gemeente Valkenswaard, waaruit blijkt dat het plangebied op een dekzandrug ligt. Deze dekzandruggen vormen over het algemeen de aantrekkelijke gebieden voor bewoning in een verder nat of laaggelegen landschap. Het mogelijke bouwlanddek betreft in dit geval waarschijnlijk een zogenaamde esgrond, ontstaan door het opbrengen van een mengsel van mest en (heide-)plaggen. Dit esdek kan tot een meter dik worden en hebben gezorgd voor een conserverende werking voor diepergelegen archeologische waarden.

Esdekken komen over het algemeen voor buiten de historische kernen van dorpen, waar ze worden aangelegd ter verbetering van de vruchtbaarheid en de waterhuishouding van landbouwgronden. De maaiveldhoogte in het plangebied is door de aanwezige bebouwing niet gekarteerd (Actueel Hoogtebestand Nederland; bijlage 4). Op basis van de maaiveldhoogtes rondom het plangebied is af te leiden dat het plangebied waarschijnlijk op de westelijke flank van een dekzandrug of -kop ligt, die in een noord-zuid oriëntatie ligt onder de kern van Valkenswaard.

Bodem en grondwater

Volgens de bodemkaart ligt het plangebied in een zone gekarteerd als bebouwd gebied (bijlage 5). Direct ten westen hiervan is een gebied gekarteerd als hoge zwarte enkeerdgronden, die gevormd zijn in leemarm en zwak lemig fijn zand (bodemkaartcode zEZ21). Enkeerdgronden zijn gronden met een onvergraven humeuze bovengrond, die dikker is dan 50 cm (de Bakker en Schelling, 1989). Een dergelijk humeus, opgebracht dek wordt een plaggende of oud bouwlanddek genoemd en is ontstaan als gevolg van het bemesten van armere zandgronden met zoden, mest en huisafval. Als gevolg van deze landbouwtechniek was akkerbouw in deze gebieden langer en vaker mogelijk. Deze techniek van bemesting werd reeds in de 13^e eeuw toegepast. Onder het bouwlanddek kunnen zich restanten bevinden van de oorspronkelijke (zand)bodem met daarin archeologische resten die dateren uit de periode voor de ophoging. Vaak betreft de zandbodem een podzolbodem, die zich door het voorkomen van een duidelijke uitspoelingslaag (E-horizont) onder een dunne humeuze bovengrond (A-horizont, ca. 5 cm). Onder de uitspoelingslaag zijn vervolgens inspoelingslagen aanwezig (B(h/s)-horizonten en BC-horizonten boven onveranderd moedermateriaal (C-horizont). Door de aanwezigheid van het oud bouwlanddek kunnen deze bodem en eventueel aanwezige archeologische resten buiten het bereik van de moderne ploeg en graafwerkzaamheden kunnen zijn gebleven, waardoor de resten nog goeddeels intact kunnen zijn. Het bouwlanddek heeft zodoende een conserverende werking gehad op de eventueel aanwezige archeologie.

De grondwatertrap is een maat voor de vochttoestand in de bodem. Informatie hieromtrent is vanuit archeologische optiek met name relevant met betrekking tot het bepalen van een verwachte mate van conservering van eventuele archeologische resten in het plangebied. Op basis van de bodemkaart is voor het plangebied echter geen grondwatertrap gekarteerd. In de enkeerdgrond ten westen van het plangebied is sprake van een GWT VI. Dit duidt over het algemeen op relatief droge gronden waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) tussen 40 en 80-cm –Mv wordt aangetroffen en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) op een diepte van meer dan 120 cm –Mv. Met dergelijke lage grondwaterstanden en droge omstandigheden zullen in het plangebied alleen anorganische archeologische resten te verwachten zijn. Onverbrande organische resten zullen als gevolg van oxidatie en zure omstandigheden in de bodem binnen 120 cm –Mv grotendeels zijn verdwenen.

7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden

Wettelijk beschermde monumenten	Nee
AMK-terreinen	In de omgeving
Archeologische waarden	In de directe omgeving.

Archeologische verwachtingen

Op de beleidskaart van de omgevingsdienst en de cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Brabant heeft het plangebied een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden, samenhangend met de aanwezigheid van een historische kern of historisch lint. In dit geval maakt het plangebied onderdeel uit van de historische ontwikkeling van Valkenswaard vanaf de 13e eeuw. De dekzandruggen in het gebied kennen echter al mogelijkheden voor bewoning vanaf het Paleolithicum.

Bekende waarden in de omgeving van het plangebied

Om de potentie van een gebied en het uiterlijk van een eventuele vindplaats in het plangebied te kunnen bepalen, is de aanwezigheid van vindplaatsen en reeds uitgevoerde onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied van belang. Door deze te inventariseren en de aangetroffen vindplaatsen te karakteriseren, wordt inzicht verkregen in de aard en de uiterlijke kenmerken van een mogelijke vindplaats in het plangebied. Voor deze informatie is Archis geraadpleegd. In bijlage 6 zijn de archeologische gegevens in de directe omgeving van het plangebied ruimtelijk-geografisch weergegeven. Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is ook niet opgenomen op de Archeologische Monumentenkaart. Ook heeft nog niet eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied plaatsgevonden.

- Rondom het plangebied is echter wel een AMK-terrein bekend. Dit betreft AMK-terrein 16.805, als zodanig vastgesteld wegens de historische ontwikkeling van het dorp Valkenswaard. Diverse kleinere buurtschappen zijn in de loop van de geschiedenis samengesmolten, tot in de 15e en 16e eeuw de kern zich stabiliseert rondom de nieuwgebouwde stenen kerk. Deze waarde is van groot belang bij het vaststellen van de archeologische potentie van het plangebied. Vondstmeldingen die samenhangen met dit AMK-terrein is onder andere de melding van het “Hof van Valkenswaard” ten noordwesten van het plangebied. Dit lijkt echter vooral een administratieve melding te zijn (vondstmelding 32422051000).
- Vrijwel direct ten oosten van het plangebied is een reeks onderzoeken uitgevoerd in het kader van de herontwikkeling van het Kloosterplein en de Luikerweg. Samenvattend is hier aangetoond dat sprake is van een akkercomplex dat samenhangt met de aanwezigheid van de hoeve Hatenhof. Op het terrein zijn waterputten, greppelsystemen, kuilen en grondverbeteringsbanen aangetroffen, daterend uit de 13e tot en met de 20e eeuw. Er zijn echter geen bebouwingssporen aangetroffen. De bebouwing heeft zich waarschijnlijk ten zuiden van de Luikerweg en de Antwerpsebaan bevonden (Brouwer et al, 2017; onderzoeksmelding 2682804100). Deze gegevens zijn vergaard tijdens diverse onderzoeken in de periode 2006-2015 (onderzoeksmelding 2130489100; 2123871100; 2479624100; De Boer, 2006a; onderzoeksmelding 2107396100).
- Op ongeveer 150 m ten noorden van het plangebied is een reeks onderzoeken uitgevoerd in het kader van de herontwikkeling van een plangebied aan de Dommelseweg 28a-30. In het onderzoeksgebied zijn diverse sporen aangetroffen die verband houden met een nederzettingsterrein uit de Vroege Middeleeuwen en de Late Middeleeuwen. In de Nieuwe tijd is het plangebied in gebruik als akkercomplex (Mostert, 2011; onderzoeksmelding 2216657100.; De

Boer 2006b; onderzoeksmelding 2113843100; Kooi en Verbeek, 2011; onderzoeksmelding 2186525100).

Op basis van bovenstaande kan worden geconcludeerd dat in de omgeving van het plangebied nederzettingsterreinen uit de Vroege Middeleeuwen, Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd zijn aan te treffen, samenhangend met de historische ontwikkeling van Valkenswaard. Dat deze bebouwing zich rondom het plangebied bevindt, kan er op duiden dat in het plangebied zowel sprake kan zijn van nederzettingen en bebouwing als erfgerelateerde zaken in de vorm van een waterputten en erfafscheidingen.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Ja
Historisch gebruik	Bouwland, bebouwd
Huidig gebruik	Bebouwd
Bekende verstoringen	Huidige funderingen

Historische situatie

Het plangebied maakt onderdeel uit van één van de oudste historische kernen waaruit later het dorp Valkenswaard is ontstaan. Oorspronkelijk bestond de omgeving van het plangebied uit een aantal gehuchten, dat samenkwam toen de kerk ten noordoosten van het plangebied tot stand is gekomen in de 16e eeuw. Net ten noordwesten heeft echter op een eerder moment echter reeds een kerk gestaan, tot circa 1500 (Bots en Mélotte, 1977 en Mélotte en Molemans, 1979). Vrijwel direct ten oosten heeft al in een vroeg stadium een kapel gestaan.

Op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 is het plangebied bebouwd (figuur 3). De Dommelseweg is op dat moment al duidelijk zichtbaar als de *Kromme Straat*, zo genoemd vanwege het historische buurtschap *Cromstraet*, ten westen van het plangebied. De functie van het pand in het plangebied is op dat moment niet volledig duidelijk. Mogelijk betreft het een winkelpand of een woning met huisnijverheid. Het akkercomplex waarbinnen het plangebied ligt staat dan bekend als de *Dietskerksche Akkers*, die wordt doorkruist door de weg van Luik naar Den Bosch (Historisch landschapskaart gemeente Valkenswaard).

De bebouwde situatie is te volgen tot in de jaren '50 van de 20^e eeuw (figuur 4-6). De bebouwing blijft tot op dat moment ook redelijk gelijk. Gedurende de jaren '70 en '80 van de 20^e eeuw, neemt de ontwikkeling van zowel het dorp als het gebied een vlucht en vindt een intensivering van de bebouwing plaats. Uit gegevens van het kadaster (BAG-viewer kadaster) blijkt echter dat de bebouwing in het plangebied (deels) tot stand is gekomen in 1934. Het verschil tussen de kaarten en de kadastergegevens is mogelijk te verklaren door een later verbouwing of aanbouw aan de zuidzijde van het pand. De huidige, volledig bebouwde situatie is zichtbaar op kaartmateriaal vanaf de jaren '80 van de 20^e eeuw (figuur 1, 7 en 8).

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarden uit de Tweede Wereldoorlog of uit andere oorlogsperiodes bekend (www.ikme.nl). Wel is zeker dat het plangebied deel uit heeft gemaakt van de marsroute van Operatie *Market Garden*, waarin de geallieerden via de route Valkenswaard-Veghel-Nijmegen probeerden Nederland te bevrijden in het najaar van 1944 door bruggen bij Arnhem in te nemen. In Valkenswaard is op 17 september van dat jaar hevig gevochten, maar het is vooralsnog onbekend of daardoor ook sprake is van waarden in het plangebied.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Ten tijde van het onderhavig onderzoek is het plangebied volledig bebouwd. Deze bebouwing is voorzien van funderingen op poeren en balken, waarvoor de ondergrond lokaal vergraven is tot een diepte van circa 60-70 cm -Mv, waartussen tot een diepte van 20-30 cm -Mv een vloer is aangebracht. Overige bodemverstoringen door de huidige bebouwing zijn niet bekend in het plangebied. Dit is gebaseerd op de aangeleverde bouwtekeningen door de initiatiefnemer.

Binnen het plangebied is een milieukundig onderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat geen milieuverdachte activiteiten hebben plaatsgevonden, waardoor het onwaarschijnlijk is dat binnen het plangebied een verstoring door een sanering heeft plaatsgevonden (bron: bodemloket). Op het AHN is het plangebied niet gekarteerd, waardoor ook op dit vlak geen andere aanwijzingen voor verstoring te

verkrijgen zijn. Op de ontgrondingskaart van Noord-Brabant (niet als kaartbeeld opgenomen) is bekend dat binnen het plangebied geen vergunningen zijn afgegeven voor de ontzanding in de periode 1950-1998. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat dergelijke activiteiten de ondergrond reeds hebben aangetast.

Figuur 3. Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Figuur 4. Het plangebied (rood omlijnd) op een historische kaart uit 1880. Bron: www.topotijdreis.nl.

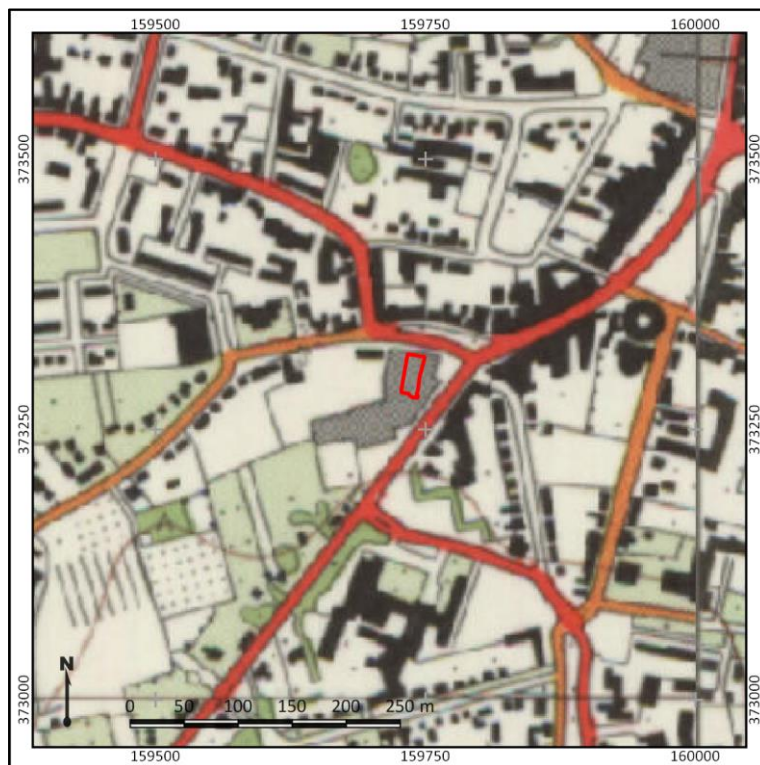
Figuur 5. Het plangebied (rood omlijnd) op een historische kaart uit 1925. Bron: www.topotijdreis.nl.

Figuur 6. Het plangebied (rood omlijnd) op een historische kaart uit 1955. Bron: www.topotijdreis.nl.

Figuur 7. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1980. Bron: www.topotijdreis.nl.

Figuur 8. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 2015. Bron: www.topotijdreis.nl.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische verwachting en periode	Hoog: Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd
Complextypen	Kampementen, nederzettingen, grafvelden, sporen van landgebruik, woonstructuren, erfgerelateerde verschijnselen.
Stratigrafische positie	In de top van de dekzandafzettingen onder het eerddek of tussen de bestaande funderingen
Diepteligging	Ca. vanaf 50 cm -Mv

Archeologische verwachting

De archeologische verwachting binnen het plangebied hangt af van de geomorfologie van het plangebied en de aanwezigheid van cultuurhistorische objecten. Het plangebied bevindt zich in het dekzandgebied op de dekzandrug in de historische kern van de buurtschappen die Valkenswaard hebben gevormd. Daarmee heeft het plangebied een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Voor de periode Laat-Paleolithicum en Mesolithicum is de verwachting potentieel aanzienlijk lager, gezien het intensieve gebruik van het gebied in de afgelopen 200 jaar. Op basis van beschikbare gegevens is niet op te maken of en in hoeverre het plangebied hierbij op de flank van een dekzandrug ligt. Wel is bekend dat het plangebied in elk geval in 1811-1832 bebouwd is geweest, bebouwing die mogelijk oudere voorgangers kent.

Stratigrafische positie

Het archeologisch relevante niveau is de top van het dekzand. Op welke diepte dit ligt is afhankelijk van dikte van het eerddek of de diepte van de huidige funderingen en vloerniveaus. In theorie zou het vanaf 50 cm –Mv aanwezig kunnen zijn, maar in het zou ook iets dieper of ondieper kunnen liggen. In de omgeving van het plangebied zijn diverse vondsten en huisplattengronden aangetroffen in dit niveau, vrijwel direct vanaf maaiveld. Indien onvergraven, antropogene ophooglagen aanwezig zijn op het dekzand, kan de aanwezigheid van een dergelijk dek hebben gezorgd voor een goede conservering van archeologische resten. De aanwezigheid van het eerddek kan er namelijk voor hebben gezorgd dat de top van het dekzand buiten bereik van modern graafwerk is gebleven.

Complextypen en aanwezigheid

- Archeologische waarden uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum worden verwacht in de vorm van kampementen, die zich kenmerken door een spreiding van vuursteen, houtskool, verbrand bot en grondsporen in de vorm van haardkuilen. Deze archeologische resten worden verwacht in de top van het dekzand. Wanneer de podzolbodem is afgetopt (de B-horizonten zijn verdwenen) kan de trefkans voor deze periode worden bijgesteld naar laag, diepere grondsporen uit deze periode worden immers niet verwacht. Dit kan zo zijn wanneer de B-horizont is opgenomen in het eerddek, maar ook door vergravingen van andere aard.
- Vanaf het Neolithicum kunnen ook huisplaatsen aanwezig zijn, die zich kenmerken door een spreiding van vuursteen en/of aardewerk, en huttenleem en grondsporen zoals paalgaten, afvalkuilen, greppels en waterputten. Ook deze waarden worden verwacht in de top van het dekzand. Wanneer de oorspronkelijke podzolbodem is afgetopt (al dan niet opgenomen in het eerddek), is een eventueel vondstenniveau al verdwenen en worden alleen nog grondsporen verwacht.
- Sporen van begraving kunnen zowel in de vorm van inhumaties als crematies worden aangetroffen en kenmerken zich zowel door grondsporen (kringgareppels, grafkuilen) als door vondstmateriaal (urnen, kisten, grafgiften, gecalcineerd bot), afhankelijk van de periode.

- Archeologische bewoningsresten uit de periode Vroege Middeleeuwen - Nieuwe Tijd kunnen bestaan uit huisplattegronden, erven, begraafplaatsen, akkercomplexen en erfgerelateerde zaken. Archeologische waarden kunnen zich kenmerken in de vorm van zowel sporen als vondsten, getuige de aangetroffen waarden vlak ten oosten van het plangebied.

In hoeverre dergelijke waarden nog intact zijn is, sterk afhankelijk van de mate van verstoring veroorzaakt door de huidige bebouwing. Aan de hand van bestaande bouwtekeningen is niet vast te stellen in hoeverre archeologische waarden verstoord zijn geraakt door deze bouwwerkzaamheden. In theorie is het daarom zeer goed mogelijk dat er nog sprake is van intacte waarden uit alle periodes. Indien de verstoringen in het plangebied echter hebben gezorgd voor een verstoring van de oorspronkelijke bodemopbouw, tot circa 50 cm in de dekzandrug, dan zal sprake zijn van een lage verwachting op het aantreffen van intacte vindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum – Mesolithicum.

10. Conclusie en advies

Conclusie

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting op archeologische waarden uit alle periodes van het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De nadruk van de aan te treffen archeologische waarden zal gezien de vondsten uit de omgeving en de ontwikkeling van het plangebied door de tijd heen echter met name op de periode Vroege Middeleeuwen – Nieuwe tijd liggen. De archeologische waarden uit deze periode zijn theoretisch tussen of onder de bestaande bebouwing in het plangebied aan te treffen. Op basis van de bestaande bouwtekeningen van de bestaande bebouwing is dit vanaf een diepte van 20-30 cm -Mv ter plaatse van de bestaande betonvloer en vanaf een diepte van 60-80 cm -Mv ter plaatse van de bestaande funderingspoeren.

Advies

Binnen het plangebied zal in de toekomst de sloop van de bestaande bebouwing plaatsvinden, waarna een aantal nieuwe panden zal worden gerealiseerd. Aangezien de huidige bebouwing en haar funderingen waarschijnlijk direct op de archeologische waarden rust, is het zeer waarschijnlijk dat tijdens de werkzaamheden van zowel de sloop van de bestaande bebouwing als de realisatie van de voorgenomen nieuwbouw archeologische waarden verstoord zullen gaan worden. Daarom adviseren wij om de archeologische waarden in het plangebied aanvullend te onderzoeken.

Dit onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). Gezien de bebouwde situatie van het plangebied kan dit onderzoek waarschijnlijk het beste worden gecombineerd met de sloopwerkzaamheden, zodat eventuele archeologische waarden direct gedocumenteerd kunnen worden zonder dat zij lange tijd aan de lucht blootgesteld worden en zodat ze niet worden vergraven tijdens het bouwrijp maken van het perceel. Het een en ander kan worden ingekaderd in overleg met het bevoegd gezag. De kaders en omstandigheden waarbinnen het onderzoek dient te worden uitgevoerd, moeten vooraf worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente Valkenswaard.

Het bovenstaande vormt een advies. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Valkenswaard, om op basis van de resultaten van dit rapport te bepalen of en welke maatregelen nodig zijn om eventuele archeologische waarden te beschermen.

11. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 3^e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2008.
- www.ahn.nl
- www.archieven.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bodemloket.nl
- www.dinoloket.nl
- www.edugis.nl
- www.pdok.nl
- www.planviewer.nl
- www.dans.easy.knaw.nl
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Literatuur

Bakker, H., de/J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*, Wageningen.

Boer, E. de, 2006a, *Valkenswaard (NB), Kloosterpark. Archeologisch vooronderzoek*, Tilburg (BILAN-rapport 2006/72)

Boer, E. de, 2006b, *Valkenswaard (NB), Dommelseweg 28a en 30, Archeologisch vooronderzoek*, Tilburg (BILAN-rapport 2006/82)

Bots, J. en H.E.M. Mélotte, 1977, *Van Wedert tot Valkenswaard*, Valkenswaard

Brouwer, M.C., E.A.M. de Boer, P. Droeve, C.C. Kalisvaart, T. Hoogendijk, M. Tolboom, J. de Winter, 2017, *Van Boomstam tot Baksteen, ruim 700 jaar bewoning langs de Luikerweg te Valkenswaard, 's-Hertogenbosch* (BAAC-rapport A-15.0129)

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Kooi, M., C. Verbeek, 2011, *Valkenswaard (NB), Dommelseweg 28a en 30, Proefsleuvenonderzoek, 's-Hertogenbosch*, (BAAC-rapport 2011/B1495)

Mélotte, H.E.M., J. Molemans, 1979, *Valkenswaard, Eindhoven, Noordbrabantse plaatsnamen monografie 1 in de reeks monografieën uitgegeven door Stichting Brabants Heem, Valkenswaard*

Mostert, M., 2011, *Valkenswaard (NB) – Dommelseweg 28a en 30. Definitief Archeologisch onderzoek*, Tilburg, (BILAN-rapport 2011/B1590).

Mulder, E.F.J., de,/M.C. Geluk/I.L. Ritsema/W.E. Westerhof/T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Stouthamer, E./K.M. Cohen/W.Z. Hoek, 2015. *De vorming van het Land*, Utrecht.

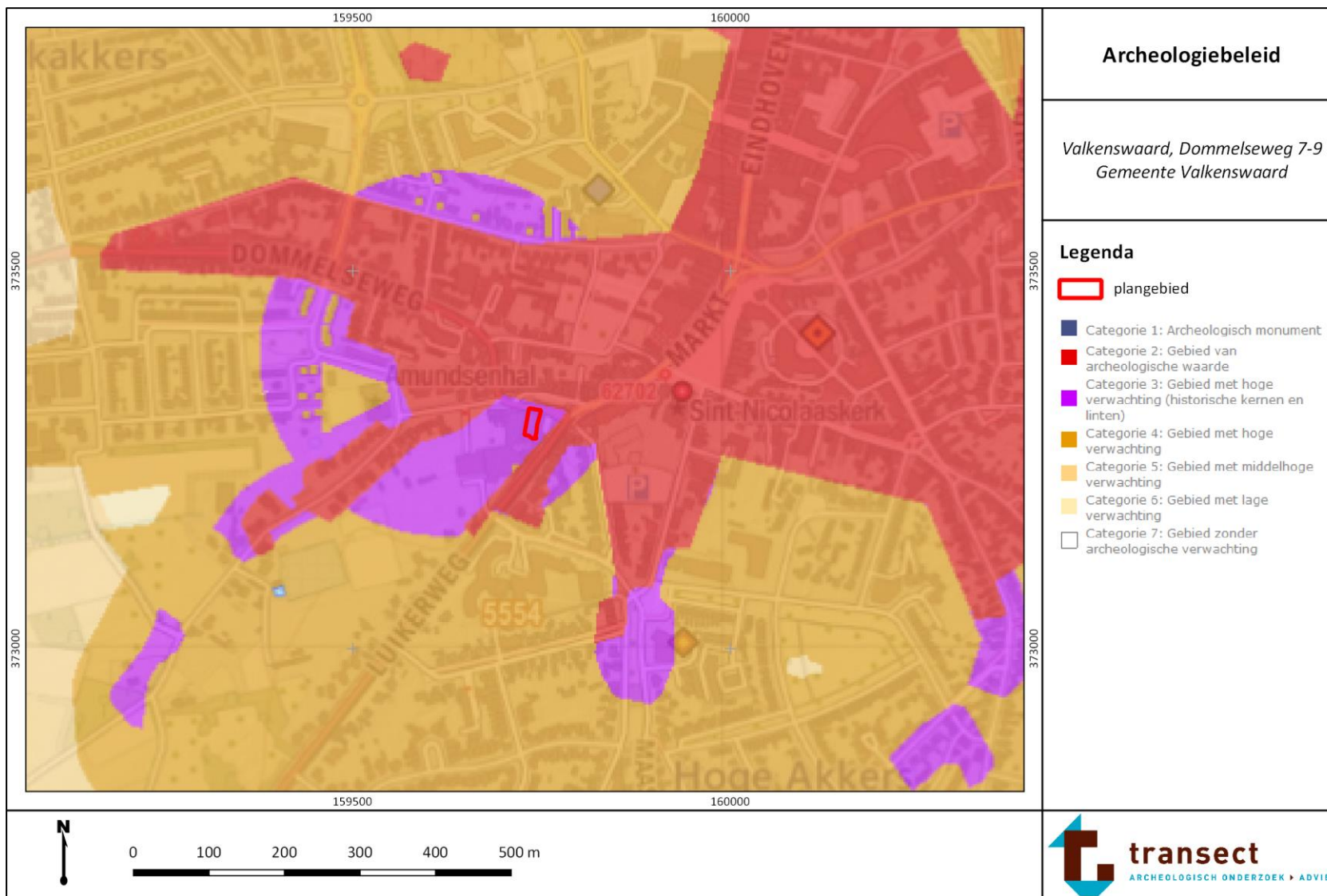
Vos, P.C., 2015. Compilation of the Holocene paleogeographical maps of the Netherlands, in P.C. Vos (ed.), *The origin of the Dutch coastal landscape*, Groningen, 50-81.

Vos, P.C./S. de Vries, 2015. *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. sd,
www.archeologieinnederland.nl (11-30-2015)..

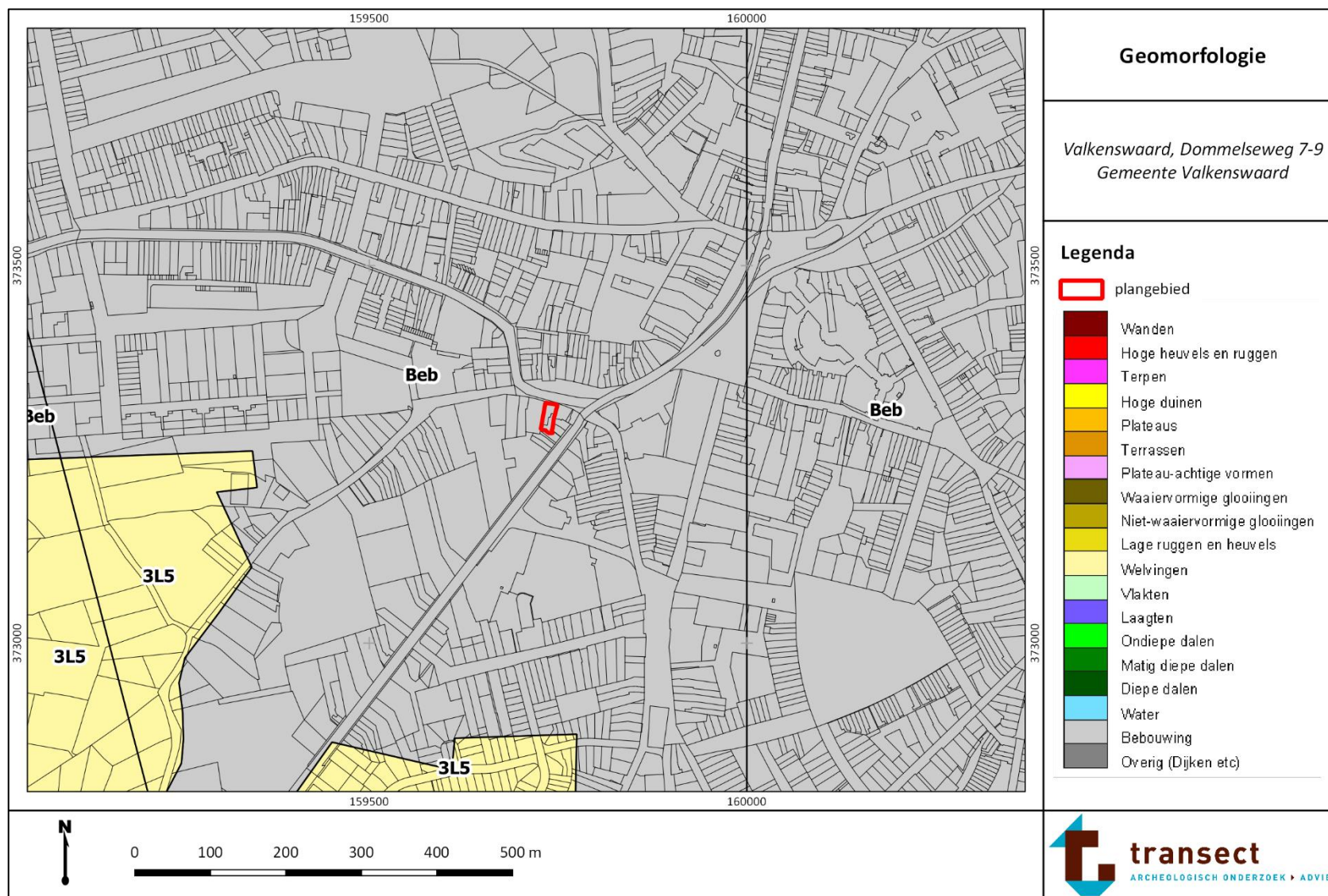
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland (conform ABR)

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

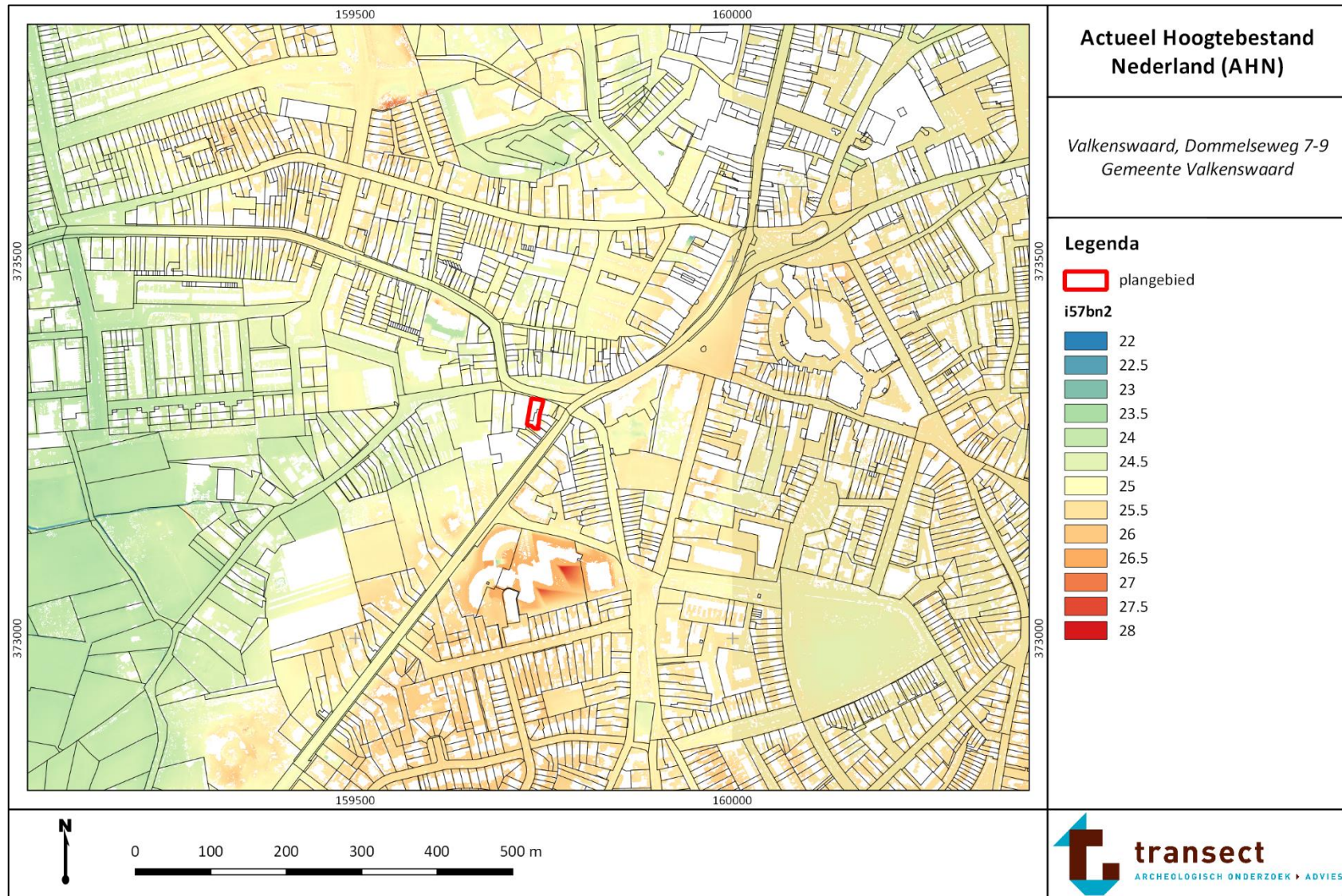
Bijlage 2. Gemeentelijk beleid

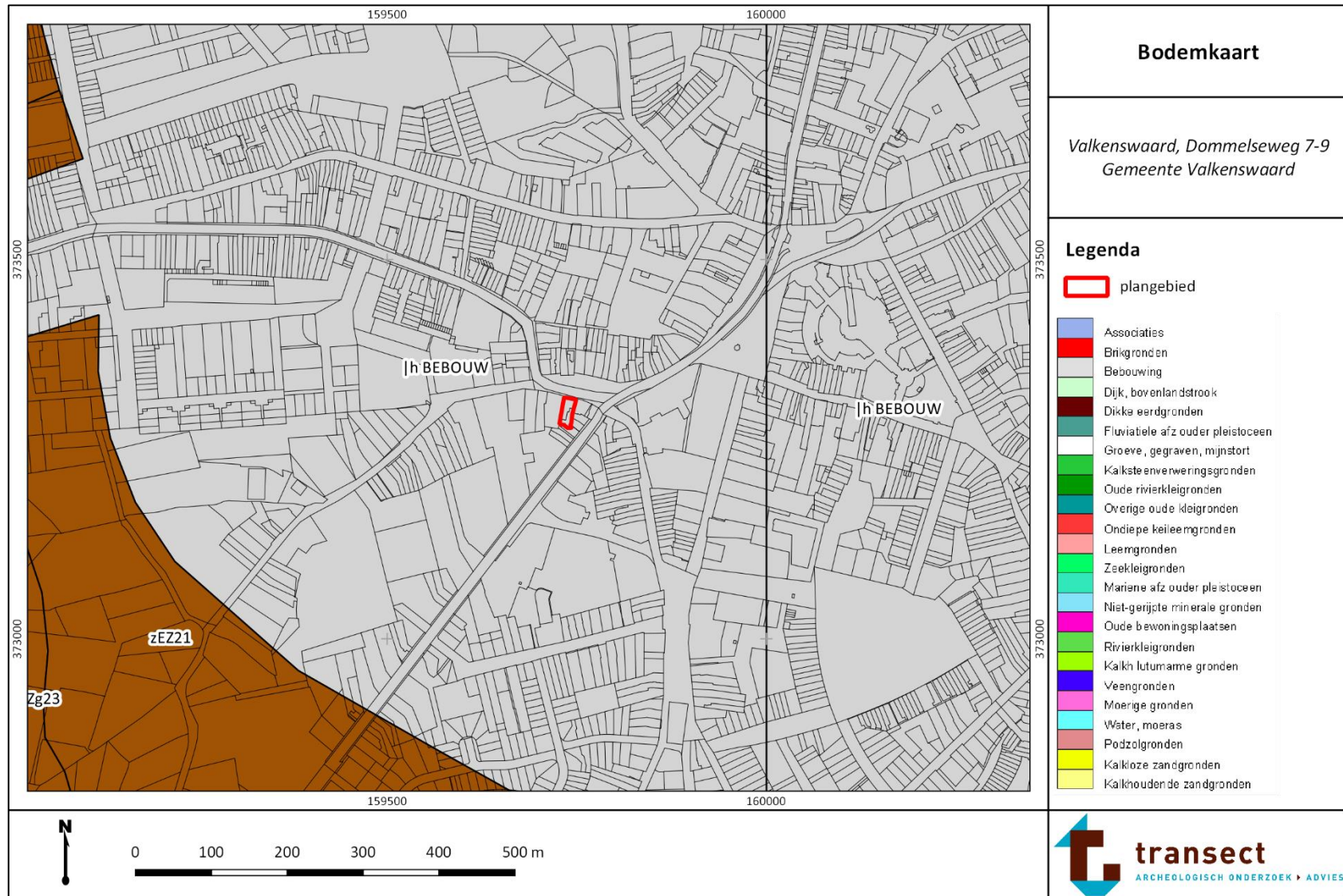
Bijlage 3. Geomorfologie

Bijlage 4. Maaiveldhoogte

Bijlage 5. Bodem

Bijlage 6. Archeologische waarden en onderzoeken

